

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ТА ГОЛОВНІ ЇЇ ПРИЧИНИ В УКРАЇНІ

Юношев С.Ю., здобувач вищої освіти групи Б-3/1

Науковий керівник - Горобченко О. А., канд.екон.наук, доцент кафедри економіки підприємств

Сучасні зміни в системі суспільно-економічних відносин в Україні зумовлюють глибинну та масштабну трансформацію всієї системи розподільчих відносин і формування доходів населення. Від самого початку перехідного періоду Україна у числі інших країн світу зіткнулася з проблемою тіньової економіки – неконтрольованого суспільством виробництва, розподілу, обміну й споживання товарно-матеріальних цінностей і послуг, тобто приховуваних від органів державного

управління й громадськості соціально-економічних відносин між окремими громадянами та соціальними групами.

Доходи населення є основним джерелом забезпечення життєдіяльності населення, важливою характеристикою життєвого рівня, основою розвитку і реалізації людської особистості. Тіньові доходи не тільки накладають свій відбиток на динаміку доходів населення, а є й джерелом глибокої нерівномірності розподілу доходів між різними верствами населення по рівню доходів, наростання соціальних протиріч.

«Тіньові» доходи як складова «тіньової» економіки притаманні всім країнам світу, незалежно від моделі й рівня їх соціально-економічного розвитку. У контексті аналізу рівня життя населення, у тому числі й працюючого, слід зазначити, що характерною особливістю ситуації, яка склалася в Україні, є динамічне поширення «тіньової» економіки. Вона ламає всі уявлення про характер утворення, розподілу й перерозподілу доходів різних суспільних верств і населення загалом. В умовах частих стагнаційних процесів економіки країни, що породжує низку негативних соціально-економічних явищ (підвищення рівня безробіття, вимушена неповна зайнятість, зростання заборгованості з виплати заробітної плати тощо), процеси «тінізації» економіки інтенсифікуються. Це ще більше ускладнює оцінку реальних масштабів поширення в Україні бідності серед працюючих.

За таких обставин тіньова економіка стає не лише амортизатором, який дає можливість виживати населенню, підприємцям малих і середніх форм, пом'якшувати соціально-економічні потрясіння, а також сприяє процвітанню корупції в різних її проявах: побутова, економічна, політична тощо, яка деструктивно впливає на соціально-економічний розвиток в Україні [1].

Збільшення обсягів тіньової економіки в країні при незмінних обсягах офіційної економіки веде до зростання доходів її громадян і покращення економічного добробуту суспільства в цілому. Однак тіньові процеси по

різному впливають на доходи різних громадян. Це залежить від країни, особи і від самих обсягів тіньової економіки в цій країні.

Великі обсяги тіньової економіки і тіньових доходів населення України зумовлені низкою причин, одні з яких є однаковими для багатьох країн, а інші — притаманні тільки нашій країні [2].

Однією з головних причин того, що значна частина працівників в нашій країні погоджується на зайнятість у тіньовому секторі економіки це низький рівень їхніх доходів. Не маючи достатніх засобів до існування українські громадяни погоджуються на неофіційне працевлаштування, неповну офіційну і додаткову тіньову зайнятість, зарплату "в конвертах", аби отримати більше доходів.

Українські громадяни з часом все більшу частину своїх доходів витрачають на найнеобхідніші товари, зокрема продукти харчування. Якщо в країнах Європейського Союзу витрати домогосподарств на продукти харчування не перевищують 15-25 % сімейних доходів, то в Україні величина цього показника становить майже 60 %. При цьому основними продуктами харчування в нашій країні залишаються молоко і молочні продукти, овочі, хліб та хлібобулочні вироби [3].

Ще однією причиною розвитку тіньових процесів в нашій країні є корупція. Корупційна діяльність є фундаментом тіньової економіки — тіньова економіка і корупція нероздільні і породжують один одного. Корупція в країні не може існувати поза її тіньовою економікою. Посадові особи не змогли б займатись корупційною діяльністю якби їхні доходи і видатки були у відкритому доступі. Корупційні чиновники зацікавлені у розвитку тіньових процесів в економіці країни [4].

Крім вказаних, до головних чинників, що зумовлюють існування тіньової економіки в Україні, можна віднести: низьку ефективність державного регулювання економічних процесів, позабанківський грошовий обіг, недосконалість бюджетної системи, недоліки бюджетного планування та механізмів контролю за використанням бюджетних коштів, дезорганізацію

господарського управління державним майном та державними підприємствами

Таким чином, значні розміри тіньової економіки в Україні дають можливість працедавцям недоплачувати найманим працівникам зароблену ними заробітну плату. В результаті, у підприємців тіньові доходи зростають швидшими темпами як у їхніх робітників. Це та неможливість державою перерозподіляти тіньові доходи громадян України на користь незаможних верств населення веде до збільшення диференціації розподілу загальних доходів всього населення країни, що веде до зменшення його суспільного економічного добробуту.

Список використаних джерел

1. Гуцан Т.Г. Умови проживання як складова рівня життя населення та шляхи їх покращення в Україні – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.irbis-nbuv.gov.ua](http://www.irbis-nbuv.gov.ua)
2. Ангелко І.В. Тіньова зайнятість населення України: причини, наслідки та шляхи подолання / І.В. Ангелко // Вісник Хмельницького національного університету. — 2012.— № 2, Т. 1. — С. 69—74.
3. Демографічна та соціальна статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
4. Загорський В. Корупція як визначальний чинник тіньових процесів в економіці України / В. Загорський, В.Приймак // Формування ринкової економіки в Україні .— 2017. — Вип. 37. — Ч. 1. — С. 190—196.